

**ABDULLA QAHHOR HAYOTI VA UNING O'ZBEK ADABIYOTIDAGI
O'RNI**

Rasulov Dilshodbek Shuxratbek o'g'li

Iqtisodiyot fakulteti 2-kurs talabasi

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

Annotatsiya: Abdulla Qahhor XX asr o'zbek adabiyotining yirik namoyandalardan biri bo'lib, yozuvchi, dramaturg, publitsist va tarjimon sifatida milliy adabiyot rivojiga ulkan hissa qo'shgan ijodkordir. U 1907-yil 17-sentabrda Qo'qon hududida tug'ilib, 1968-yilda vafot etgan .

Mazkur tezisdagi Abdulla Qahhorning hayoti, ijodiy faoliyati hamda uning o'zbek adabiyotidagi o'rni ilmiy asosda yoritiladi. Adib o'z ijodida realizm yo'nalishini rivojlantirib, inson ruhiyati, ijtimoiy muammolar va xalq hayotini chuqur va haqqoniy tasvirlashga erishgan . Uning “O'g'ri”, “Bemor”, “Sinchalak”, “Qo'shchinor chiroqlari” kabi asarlari o'zbek nasrining eng yuksak namunalardan hisoblanadi . Abdulla Qahhor o'zbek adabiyotida hikoya janrini yuqori bosqichga olib chiqqan ijodkor sifatida e'tirof etilib, “o'zbek Chexovi” nomi bilan mashhurdir. Uning asarlari orqali o'zbek xalqining turmush tarzi, ijtimoiy muammolari va ma'naviy qadriyatlari badiiy jihatdan chuqur aks ettirilgan. Shuningdek, adibning ijodi keyingi avlod yozuvchilariga katta ta'sir ko'rsatib, zamonaviy o'zbek adabiyotining shakllanishida muhim o'rin tutadi

Kalit so'zlar: Abdulla Qahhor, o'zbek adabiyoti, realizm, hikoya janri, nasr, dramaturgiya, badiiy mahorat, ijtimoiy muammolar, inson ruhiyati, adabiy meros, publitsistika, o'zbek nasri rivoji, adabiy an'ana, yozuvchi ijodi.

Asosiy qism: Abdulla Qahhor o'zbek adabiyotining XX asrdagi taraqqiyot bosqichida realizm an'analari shakllantirish va rivojlantirishda muhim o'rin tutgan ijodkorlardan biridir. U 1907-yilda Qo'qon hududida tavallud topib, ijtimoiy-siyosiy o'zgarishlar davrida voyaga yetdi. Bu davr adabiyot oldiga yangi vazifalarni — jamiyat hayotini haqqoniy aks ettirish, yangi inson obrazini yaratish

va ijtimoiy muammolarni badiiy talqin qilish kabi masalalarni qo'ygan edi. Qahhor aynan shu jarayonlarning faol ishtirokchisi sifatida shakllandi.

Adib ijodining muhim jihati — unda realizmning ustuvorligi bilan belgilanadi. U voqelikni badiiy umumlashtirish orqali emas, balki konkret hayotiy holatlar va tipik obrazlar orqali ochib beradi. Xususan, “O'g'ri”, “Bemor” kabi hikoyalarda oddiy insonlar hayotidagi ijtimoiy tengsizlik, maishiy qiyinchiliklar va ruhiy iztiroblar realistik uslubda tasvirlangan. Bu asarlarda muallif ortiqcha patetika va bezaklardan qochib, sodda, lekin chuqur ma'noli badiiy ifodaga erishadi. Shu jihatdan uning ijodi o'zbek nasrida psixologik realizmning rivojiga xizmat qilgan.

Abdulla Qahhor o'zbek adabiyotida hikoya janrini yangi bosqichga olib chiqqan ijodkor sifatida alohida e'tirof etiladi. U hikoya kompozitsiyasini ixchamlashtirib, badiiy detallar orqali katta mazmuni ifodalash tamoyilini takomillashtirdi. Qahhor hikoyalarida voqea rivoji ko'pincha keskin dramatik nuqtaga olib kelinadi va yakunda o'quvchini chuqur mushohadaga undaydigan xulosa yuzaga keladi. Shu jihatdan uning ijodi rus yozuvchisi Anton Chekhov an'analari bilan uyg'unlik kasb etadi. Har ikki ijodkor uchun ham kundalik hayot voqealarini falsafiy mazmun bilan boyitish xosdir. Adibning yirik nasriy asarlari — “Sinchalak” qissasi va “Qo'shchinor chiroqlari” romani — uning ijtimoiy-badiiy tafakkurining yetuk namunalaridir. “Sinchalak”da insonning ichki pokligi, samimiyligi va axloqiy qadriyatlari markaziy o'ringa qo'yiladi. Asarda bosh qahramon obrazi orqali jamiyatdagi soxtalik va rasmiyatchilik tanqid ostiga olinadi. “Qo'shchinor chiroqlari” romanida esa kengroq ijtimoiy qatlamlar hayoti tasvirlanib, davr muammolari, inson va jamiyat o'rtasidagi murakkab munosabatlar badiiy tahlil qilinadi. Bu asarlar orqali Qahhor o'zbek nasrida ijtimoiy-psixologik roman janrining rivojiga hissa qo'shdi.

Abdulla Qahhor dramaturgiya va publitsistika sohalarida ham samarali faoliyat olib bordi. Uning dramatik asarlarida sahna talablari bilan uyg'unlashgan holda hayotiy konfliktlar, inson xarakteri va ijtimoiy muammolar ifodalangan. Publitsistik maqolalarida esa adib jamiyat hayotidagi dolzarb masalalarga munosabat bildirgan, adabiyotning ijtimoiy vazifasini asoslab bergan. Shuningdek,

u tarjimon sifatida jahon adabiyoti namunalarini o'zbek tiliga olib kirib, milliy adabiyotning boyishiga xizmat qilgan. Umuman olganda, Abdulla Qahhor ijodi o'zbek adabiyotining muhim taraqqiyot bosqichini ifodalaydi. U realizm an'analarini mustahkamlab, hikoya janrini yuksak badiiy darajaga ko'tardi hamda inson ruhiyatini chuqur tasvirlash orqali milliy nasrning estetik imkoniyatlarini kengaytirdi. Adibning badiiy merosi keyingi avlod yozuvchilari ijodiga sezilarli ta'sir ko'rsatib, zamonaviy o'zbek adabiyotining shakllanishida muhim omil bo'lib xizmat qildi.

Xulosa: Yuqoridagi tahlillar shuni ko'rsatadiki, Abdulla Qahhor ijodi XX asr o'zbek adabiyotining muhim bosqichini tashkil etadi va uning rivojlanish qonuniyatlarini anglashda muhim ilmiy manba vazifasini bajaradi. Adib o'z asarlarida realizm tamoyillariga tayanib, jamiyat hayotini haqqoniy va badiiy jihatdan mukammal tasvirlashga erishgan.

Tadqiqot jarayonida aniqlanishicha, Qahhor hikoya janrini yangi sifat bosqichiga olib chiqib, ixcham shaklda chuqur ijtimoiy va psixologik mazmun berish an'anasini shakllantirgan. Uning asarlarida inson ruhiyati, ijtimoiy muammolar va axloqiy qadriyatlar o'zaro uyg'un holda aks ettiriladi. Shu jihatdan adib ijodi nafaqat badiiy, balki ma'naviy-estetik ahamiyatga ham ega.

Shuningdek, Anton Chekhov an'analari bilan uyg'unlikda shakllangan badiiy mahorat Qahhor ijodining xalqaro adabiy jarayondagi o'rnini ham belgilab beradi. Uning nasriy va dramatik asarlari o'zbek adabiyotida realizmning mustahkamlanishiga, janrlar rivojiga va yangi badiiy tafakkur shakllanishiga xizmat qilgan. Xulosa qilib aytganda, Abdulla Qahhorning boy adabiy merosi o'zbek adabiyotining oltin fondiga kiradi va u hozirgi zamon adabiy jarayonini tushunishda muhim nazariy hamda amaliy ahamiyat kasb etadi. Uning ijodini chuqur o'rganish milliy adabiyot taraqqiyotining istiqbollarini belgilashda dolzarb ilmiy yo'nalishlardan biri bo'lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdulla Qahhor. *Tanlangan asarlar*. – Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot.
2. Abdulla Qahhor haqidagi maqola. Wikipedia elektron manbasi:
https://en.wikipedia.org/wiki/Abdulla_Qahhor
3. Karimov N. va boshqalar. *O‘zbek adabiyoti tarixi (XX asr)*. – Toshkent: O‘qituvchi nashriyoti, 2005.
4. Qo‘shjanov M. *Abdulla Qahhor mahorati*. – Toshkent: Fan nashriyoti, 1987.